

УДК 631.14: 65.014.1
© 2016

Ю.І. КАПЛІЧ,
кандидат економічних наук

Дніпропетровський державний
аграрно-економічний університет,
Україна

E-mail: 85_Nikol@mail.ru

м. Дніпропетровськ, вул. Ворошилова, 25

ОСНОВНІ ФУНКЦІЇ УПРАВЛІННЯ АГРАРНИМИ ПІДПРИЄМСТВАМИ ЗЕРНОВОГО ПІДКОМПЛЕКСУ В СУЧАСНИХ УМОВАХ ГОСПОДАРЮВАННЯ

Обґрунтовано поняття та сутність “функцій управління”. Розглянуто основні підходи до класифікації функцій керівництва підприємствами, які дають можливість досягати цілей підприємствам та збільшувати їх прибутки. Звертається увага на особливості систематизації функцій управління. Розкрито зміст та систематизовано основні функції управління аграрним підприємством, що виступають цілісною основою підвищення ефективності його роботи.

Ключові слова: функції управління, економічна ефективність, аграрні підприємства, механізм управління, класифікація, функціональні обов'язки, мотивація, планування.

Нині всі аграрні підприємства України функціонують у таких економічних умовах, які постійно змінюються, що може позитивно впливати на діяльність суб'єктів господарювання.

Забезпечення ефективного планування виробничої діяльності багато в чому залежить від удосконалення функціональних обов'язків аграрних підприємств, їх цілісності та відповідності напрямку діяльності. При виконанні тієї чи іншої роботи потрібно завчасно визначити, що потрібно в підсумку одержати, як організувати справу, мотивувати і проконтролювати її виконання, що покладається на функції управління.

Визначенням та класифікацією функцій управління опікувалися провідні економісти, вчені та управлінці-практики. Теоретико-практичні аспекти класифікації функцій управління в своїх роботах висвітлював Й.С. Завадський. Він пояснював сутність функцій менеджменту та розрізняв серед них загально-організаційну, спеціалізовану, обслуговуючу функції, тоді як Л.М. Бойко у своїх дослідженнях опирається на класифікацію з організаційно-технічного погляду [1]. Планування, як головну функцію управ-

ління підприємствами, виділяють М.М. Бурмака, Т.М. Бурмака, М.Х. Мескон, М. Альберт, Ф. Хедоури [2,3]. Функцію керівництва у своїх працях досліджував Річард Дафт, обґрунтовуючи її вплив на мотивацію працівників [1]. Учені М.О. Беседін та В.М. Нагаєв припускають, що функція контролю дає можливість виявити проблеми ще до того моменту, як вони перетворюються на кризові явища [2].

На нашу думку, удосконалення функціональних обов'язків аграрних підприємств є одним з пріоритетних напрямів підвищення ефективності їх, що й стало **метою дослідження**.

Результати дослідження та їх обговорення. Управління розглядається як сукупність функцій, які дають можливість досягати цілей підприємствам та збільшувати їх прибутки.

У дослідженнях, що пов'язуються з управлінням, немає єдиного визначення категорії “функції управління”. Така функція розуміється як окремий вид діяльності, за якого реалізується вплив на об'єкти управління, вирішуються поставлені завдання і цілі [3].

Поняття “функція”, яке походить від латинського “function” (“управління”, “діяльність”), широко застосовується в таких науках, як математика, психологія, філософія, соціологія, економіка та інші. Функція використовується при визначенні обов’язків, певного виду діяльності, властивості, залежності однієї причини від іншої і т.д., а також відбиває сутність і зміст управлінської діяльності на всіх рівнях управління підприємством.

Функція менеджменту – це відносно відокремлені напрями управлінської діяльності, які дозволяють здійснювати певний вплив на управлінський об’єкт для виконання поставлених завдань [4].

У сучасних літературних виданнях міститься багато підходів до класифікації функцій управління, що пояснюється застосуванням різного роду критеріїв їх оцінки. Деякі дослідники вважають класифікацію функцій з позиції суб’єкта менеджменту найпоширенішою [2], інші вбачають найбільш поширеною класифікацію з організаційно-технічного погляду [3], за якою виділяють загальні та індивідуальні функції управління.

Загальні функції розділяються за етапами управління як процес, тоді як індивідуальні – розрізняються за формою поділу процесу управління на складові частини. У функціях поєднуються принципи, методи та зміст діяльності. Разом з тим, функції менеджменту відбивають суть і зміст управління на всіх рівнях та напрямках виробництва [5]. Функції підприємства передбачають створення комплексної системи заходів, спрямованих на досягнення ефективності та реалізацію головної мети діяльності підприємства.

Уперше функції будь-якого підприємства були визначені й систематизовані представником школи адміністративного управління А. Файолем, який серед них виділив виробничо-технологічну, економічну, соціальну та зовнішньоекономічну функції. На їх основі передбачається створення комплексу заходів, спрямованих на досягнення перспективних параметрів ефективності [6].

Сучасні дослідники з організації управління підприємством дещо узагальнюють визначення А.Файоля. Вони виділяють за-

гальні функції, що розкривають склад процесу управління, та індивідуальні, які вказують напрямок цілеспрямованого впливу на той чи інший вид виробничої діяльності.

Науковці вітчизняної школи 20 років тому визначали шість функцій управління підприємством, а саме: планування, організацію, координування, стимулювання, регулювання та контроль. Проте автори публікацій останніх років, як вітчизняних, так і зарубіжних теоретиків, стверджують доцільність виділення лише чотирьох функцій управління підприємством – планування, організації, мотивації та контролю – зважаючи на те, що саме вони реалізуються у здійсненні будь-якого управлінського процесу. Отже, до основних функцій управління підприємством за прийнятою вченими-економістами системою належать:

- *мотивація* – функція управління, яка спонукає членів трудового колективу до спільних дій для досягнення поставленої мети;
- *планування* – визначає майбутні перспективи розвитку підприємства у вигляді планових моделей з певними термінами виконання;
- *організація* – метою функції є формування керівної і керованої систем, зв’язків і відносин між ними, що забезпечують ефективність виробничого процесу;
- *контроль* – завершує будь-яку діяльність і являє собою постійне спостереження з метою перевірки чи нагляду [6].

У діяльності аграрних підприємств різних форм власності виділяють економічні та соціальні функції, які полягають у вдосконаленні технологічних процесів, поліпшенні умов праці [1].

Основною функцією кожного підприємства є виробнича функція, яка полягає у максимальному створенні продукції за найменших витрат [5, 6]. Аналізуючи діяльність аграрних підприємств, зокрема галузі рослинництва, можна підкреслити, що їх виробнича функція полягає у виробництві високоякісної продукції, в удосконаленні виробництва, його адаптації до внутрішніх та зовнішніх змін, у задоволенні вимог споживачів [4, 5, 7].

Процес управління виробництвом в агропідприємствах вимагає планування й організації роботи відповідних структур (агрономічного відділу, служб контролю та інших підрозділів), мотивування трудового колективу до ефективного виробництва та контролю результатів діяльності всіх структурних

підрозділів [8]. З огляду на особливості виробничо-господарських процесів та узагальнюючи погляди вчених, до конкретних функцій, які комплексно розкриватимуть особливості діяльності аграрних підприємств, варто віднести інтеграційно-моніторингову, адаптаційну, інноваційно-інформаційну, виробничо-господарську, фінансово-економічну, контролюючу та екологічну

Класифікація функцій управління сільськогосподарськими підприємствами зернового підкомплексу (узагальнено автором)

ційну, виробничо-господарську, фінансово-економічну, конт-ролюючу та екологічну функції (рисунок).

Докладніше, інтеграційно-моніторингова функція полягає у встановленні ефективного партнерства в трикутнику насінницьке підприємство–агротоваровиробник зернового підкомплексу–споживач. Адаптаційна функція передбачає пристосування продукції аграрних підприємств до об'єктивних та суб'єктивних потреб клієнтів-споживачів [9–11].

Інноваційно-інформаційна функція дозволяє отримувати і поширювати відомості про перспективні та пріоритетні напрями розвитку галузі рослинництва, обґрунтовуючи стратегічне управління та оперативне планування роботи аграрних виробників. Виробничо-господарська та фінансово-економічна функції забезпечують діяльність аграрного виробника відповідно до затвердженого плану виробництва та в періодичному й безперервному порівнянні фактичних і очікуваних результатів та відповідному їх

коригуванні для досягнення максимальної вигоди [12–15].

Функція контролю передбачає безупинний процес спостереження до і після збирання зерна для визначення ступеня ефективності та якості виробництва, наслідком чого, за необхідності, виступатимуть регулюючі заходи. Екологічна функція випливає з потреби охорони навколишнього середовища й вимоги дотримання екологічних стандартів якості продукції [16–19].

Система управління аграрним підприємством передбачає диференціацію та координацію управлінської діяльності за виконуваними функціями. За своїм змістом кожна конкретна функція є комплексною і включає в себе планування, організацію, мотивацію і контроль щодо відокремлених об'єктів та аспектів виробництва.

Отже, основний склад конкретних функцій аграрного підприємства тісно пов'язаний між собою, і їх взаємодія забезпечує успішне його функціонування.

Висновки

Для забезпечення результативного управління аграрним підприємством у сучасних умовах господарювання важливу роль відіграє правильне розуміння та застосування основних функцій управління.

Удосконалення функціональних обов'язків аграрних підприємств зернового підкомплексу є одним з пріоритетних напрямів підвищення ефективності роботи аграрних виробників. До основних функцій управління аграрним підприємством можна віднести функції: інтеграційно-моніторингову; адап-

таційну; інноваційно-інформаційну; виробничо-господарську; фінансово-економічну; контролюючу.

Величезна роль в управлінні агропідприємством полягатиме в доцільності виділення функції мотивації, яка істотно впливає на результати діяльності, досягнення цілей та подальший розвиток підприємства, на впровадження оптимальних рішень для забезпечення його конкурентоспроможності аграрного виробника, що і буде предметом наших подальших досліджень.

Бібліографія

1. Васильєва Н.К. Прогнозування цін у галузі рослинництва в Україні та регіонах / Н.К. Васильєва // Економічний часопис–XXI. – 2013. – № 11–12(2). – С. 26–29.
2. Бесєдін М.О. Основи менеджменту: оцінно-ситуаційний підхід (модульний варіант): підручник. / Бесєдін М.О., Нагаєв В.М. – К. : Центр навч. літ-ри, 2005. – 496 с.
3. Лазеба Є.С. Основні функції управління підприємством та їх взаємозв'язок / Є.С. Лазеба // Агросвіт. – 2012. – № 14. – С. 81–85.
4. Бурмака М.М. Управління розвитком підприємства (на прикладі підприємств будівельної галузі): монографія / Бурмака М.М., Бурмака Т.М. – Харків: ХНАДУ, 2011. – 204 с.
5. Карамушка О.М. Економічні підходи до вдосконалення виробництва насіння зернових колосових культур / О.М. Карамушка

// Вісник Дніпропетровського державного аграрного університету. – 2009. – № 1. – С. 188–192.

6. Карамушка О.М. Реалії ринку зернових колосових культур України / О.М. Карамушка // Матеріали X Міжнародної науково-практичної конференції “Наука і технології: кроки в майбутнє–2014” (27 лютого–05 березня 2014 р.). – Прага : Publishing House “Education and Science” s.r.o., 2014. – Т. 8. – С. 80–81.

7. Козачок Ю.І. Напрями підвищення ефективності виробництва насіння кукурудзи на зерно / Ю.І. Козачок // Вісник Дніпропетровського державного аграрного університету: зб. наук. праць. – 2010. – № 1. – С. 188–191.

8. Маринич І.А. Мотивація як фактор підвищення ефективності праці працівників / І.А. Маринич // Науковий вісник НЛТУ України. – 2011. – № 15.5. – С. 376–380.

9. Козачок Ю.І. Матричні моделі мінімізації ризиків насінневих господарств / Ю.І. Козачок // Економічний простір. – 2010. – № 39. – С. 211–220.

10. Животенко В. О. Механізми управління аграрними підприємствами в умовах активної протидії зовнішнього середовища / В. О. Животенко // Збірник наукових праць Черкаського державного технологічного університету. – Черкаси: ЧДТУ, 2011. – Вип. 27. – С. 242–245. – (Серія: Економічні науки).

11. Мороз С.І. Календарно-ресурсне управління витратами в рослинництві / С.І. Мороз // Агросвіт. – 2014. – № 1. – С. 9–14.

12. Мороз С.І. Інформаційне забезпечення ціноутворення на аграрну продукцію / С.І. Мороз // Агросвіт. – 2011. – № 6. – С. 22–24.

13. Васильєва Н.К. Галузеві й регіональні аспекти інноваційно-інвестиційної моделі розвитку аграрних підприємств / Н.К. Васильєва // Держава та регіони. – 2011. – № 3. – С. 264–268. – (Серія: Економіка та підприємство).

14. Васильєва Н.К. Інтегрований інноваційно-інвестиційний розвиток аграрних підприємств із застосуванням інформаційних технологій / Н.К. Васильєва // Економічний простір. – 2011. – № 49. – С. 173–180.

15. Васильєва Н.К. Інформаційні технології як складова підвищення конкурентоспроможності аграрних підприємств / Н.К. Васильєва // Агросвіт. – 2012. – № 24. – С. 3–7.

16. Мироненко О.А. Застосування сучасних програмних засобів в управлінні підприємствами аграрного сектору / О.А. Мироненко, І.І. Шрамко // Socio-economic aspects of economics and management: Collection of scientific articles. – Aspekt Publishing, Taunton, MA, United States of America. – 2015. – Vol. 1. – P. 78–83.

17. Козачок Ю.І. Бізнес-планування вирощування насінневої кукурудзи на біоетанол / Ю.І. Козачок // Збірник наукових праць Вінницького національного аграрного університету. – Вінниця: ВНАУ, 2010. – Вип. 42, т. 1. – С. 3–8.

18. Келюх О.О. Інформаційні технології в розвиненні екологічного мислення майбутніх фахівців аграрної сфери / О.О. Келюх // Молодий вчений. – 2016. – № 5(32). – С. 65–68.

19. Vasylieva N.K. Economic and mathematical evaluation of Ukrainian agrarian market by branches / N.K. Vasylieva, I.I. Vinichenko, L.I. Katan // Економічний часопис–XXI. – 2015. – № 9–10. – С. 41–44.

Рецензент – доктор економічних наук,
професор **Н.К. Васильєва**